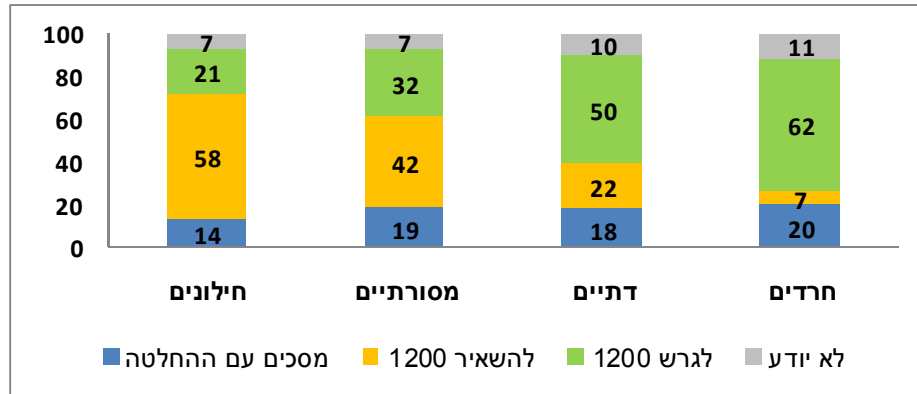

מדד השלום - אוגוסט 2010 פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

תקציר הממצאים

- **"העולם כולו נגדנו"** כך מאמינים 56% בציבור היהודי. רוב גדול יותר (77%) סבורים כי לא משנה מה ישראל תעשה וכמה רחוק תלך בנושא הפלסטיני, העולם ימשיך להיות ביקורתי מאוד כלפיה. עמדות הציבור הערבי הפוכות: רוב גדול (75%) מתנגדים לאמירה כי העולם כולו נגד ישראל, ואילו בשאלה האם מהלכי ישראל משפיעים על הביקורת בעולם כלפיה יש רוב של 54% הסבורים כי יש קשר בין הדברים.
- **האם על ישראל להתחשב בדעת העולם? הציבור היהודי נחלק כמעט באמצע בשאלה זו:** 51% סבורים כי עליה להתחשב כשהיא מחליטה החלטות מדיניות ואילו 48% חושבים שאיננה צריכה. התמונה מתהפכת כשמדובר בארה"ב – רוב מכריע (71%) סבורים שעל ישראל להתחשב בעמדות וושינגטון. בציבור הערבי יש רוב עצום (85%) הסבורים כי על ישראל להתחשב בדעת העולם ורוב גדול עוד יותר (89%) סבורים שעליה להתחשב בדעת ארה"ב.
- **עם לבדד ישכון?** בשאלה מהו כיום מעמדה של ישראל בזירה הבינלאומית יש בציבור היהודי רוב קטן לסבורים שהיא די או לגמרי מבודדת (54%) לעומת 46% הסבורים כי אינה מבודדת. התמונה בציבור הערבי הפוכה אבל לא באופן דרמטי: 48% סבורים שישראל מבודדת לעומת 51% שאינה מבודדת.
- **מה מרחיק את הדור הצעיר של יהודי התפוצות מישראל?** בהתייחס לארבעה גורמים שהוצגו בפניהם, השיעור הגבוה ביותר (49%) ייחסו השפעה חזקה להיחלשות הזהות היהודית של הצעירים בתפוצות, שיעור זהה (27%) - ליחס של ישראל לזרמים הלא אורתודוקסים ול"דהיית" זכר השואה, ורק 22% ייחסו השפעה חזקה למדיניות ישראל בנושא הפלסטיני.
- **ציון "נכשל" לממשלה** נותנים רוב (62%) בציבור היהודי כשמדובר בניהול יחסי החוץ של ישראל. רק כשליש (34%) סבורים כי הוא די או מאוד משביע רצון. במפתיע, הציבור הערבי יותר "מפרגן": 47% נותנים לממשלה ציון טוב או טוב מאוד וכמספר הזה ציון רע או רע מאוד.
- **אפקט ליברמן** - באופן ספציפי לגבי תפקודו של שר החוץ ליברמן רק מיעוט (35.5%) מהיהודים סבורים כי הוא תורם למעמד ישראל בזירה הבינלאומית ואילו הרוב (51%) סבורים שהוא די או מאוד מזיק לו. בציבור הערבי יש רוב חד משמעי (81%) שליברמן מזיק לישראל.
- **לגרש או להשאיר?** באשר להחלטת הממשלה בנוגע לגירוש ילדי העובדים הזרים רק מיעוט קטן בקרב היהודים (16.5%) מצדיקים אותה כמות שהיא (כלומר, השארת 800 ילדים וגירוש 400). 30% מתנגדים להשארת 800 הילדים (כלומר רוצים לראות בגירוש 1200 הילדים), ואילו הקבוצה השכיחה ביותר (46%) מצדיקים את השארת 800 הילדים אבל מתנגדים להרחקת 400 הילדים הנותרים, כלומר היו רוצים לראות את כל 1200 ילדים נשארים בארץ.

תרשים החדש: לגרש או להשאיר את ילדי העובדים הזרים? (% ציבור יהודי)

הממצאים בהרחבה

אחת התופעות המרתקות בפרשנות שנותן הציבור הישראלי-יהודי לביקורת כלפי ישראל בעולם ולמעמדה הרופף בזירה הבינלאומית הוא חולשת הקשר הנתפס בין מעשיה של ישראל והיחס כלפיה. במילים אחרות, תעשה ישראל מה שתעשה, תמיד היא תזכה לביקורת שלילית בחוץ. הנחת המוצא של הרוב היא כי העולם כולו נגדנו (56%). ואולם, גדול עוד יותר (!77%) הוא הרוב הגורס במפורש כי לא משנה מה ישראל תעשה בהקשר הפלסטיני ואיזו מדיניות היא תגבש, העולם ימשיך להיות ביקורתי מאוד כלפיה. במילים אחרות, המספרים הללו מורים כי למרות קיומם של לא מעטים (42.5%) שאינם סבורים כי העולם כולו נגדנו, גם ביניהם יש רבים המאמינים שמעשיה ומדיניותה של ישראל אינם המקור העיקרי לביקורת כלפיה.

שלא במפתיע, פילוח של התשובות בציבור היהודי לשאלת "העולם כולו נגדנו" על פי ההגדרה העצמית של המראיין כחילוני, מסורתי, דתי או חרדי, חשף הבדלים גדולים בין הקבוצות הללו. כך, מבין החילונים רק 46% סבורים שהעולם נגדנו בהשוואה ל 62% מהמסורתיים, 70% מהדתיים ו 80% מהחרדים. נמצא בשאלה זו גם הבדל בין לנשים גברים, כאשר הנשים יותר מגברים מייחסות לעולם עוינות כלפי ישראל (59% לעומת 53%). מעניין לציין כי גיל אינו משפיע באופן שיטתי על עמדת היסוד הזו.

כשמדובר בקשר בין מעשיה של ישראל לביקורת כלפיה אמנם הסקאלה כולה עולה, אבל ההבדלים בעינם עומדים: כאן סבורים שאין קשר 73% מהחילונים, 75% מהמסורתיים, 92% מהדתיים ו 95% מהחרדים. גם בשאלה זו נתגלה הבדל, ובאותו הכיוון, בין נשים לגברים (82% מהנשים לעומת 73% בלבד מהגברים סבורות שאין קשר). גם כאן גיל לא השפיע.

בשאלה עד כמה צריכה ישראל להתחשב בעמדות העולם בעת גיבוש מהלכי בנושאים מדיניים התגלה דמיון מעורר מחשבה בין עמדת החרדים לעמדת החילונים – בשתי הקבוצות הללו היה רוב דומה (54.5%-ו-52% בהתאמה) למי שסברו שיש להתחשב בעולם. זאת לעומת מי שהגדירו עצמם דתיים או מסורתיים, בקרבם היה רוב ברור (68%-ו-55% בהתאמה) לאלה שסברו שישראל יכולה וצריכה להתעלם מדעת העולם. את עמדת החרדים אפשר ככל הנראה לפרש על רקע העמדה המסורתית ביהדות של "אל תעלו בחומה אל תטפסו בהר", כלומר לא להתגרות באומות העולם.

פילוח התשובות לשאלה זו על פי הצבעה לכנסת האחרונה העלה רוב למי שסבורים שישראל אינה צריכה להתחשב בדעת העולם בקרב מצביעי שס (78%), ליכוד (72%) ישראל ביתנו והאיחוד הלאומי (67% בשני המקרים). בשאר המפלגות היה רוב לסבורים כי יש להתחשב בדעת העולם.

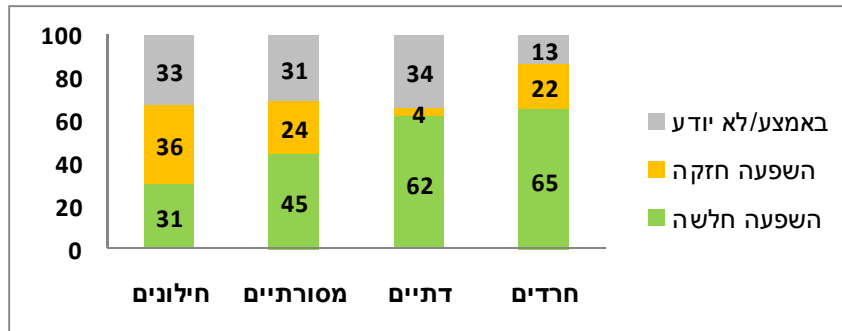
כשמדובר בהתחשבות בעמדת ארה"ב בעת גיבוש מדיניותה של ישראל יש כאמור רוב גדול המחייבים זאת בציבור היהודי וגם רוב אצל כל ארבע הקבוצות, אולם שעה שבקרב החילונים, המסורתיים, והחרדים יש רוב חד-משמעי לתומכים בהתחשבות, בין הדתיים הוא ממש גבולי (50% בדיוק לעומת 48% ו 2% אינם יודעים).

למרות דיווחי התקשורת על העלייה ביחס השלילי כלפי ישראל במקומות רבים בעולם, רוב לא גדול במיוחד (53%) בציבור היהודי חש שישראל מאוד או די מבודדת (לעומת 46% החשים היא די לא או בכלל אינה מבודדת). הדבר יכול להסביר מדוע אין כיום בציבור תחושת דחיפות רבה להגיע לפתרון כזה או אחר עם הפלסטינים או עם יריבים אחרים באזור, למשל, עם סוריה. כנראה בגלל השכנוע הפנימי שלהם כי העולם כולו נגדנו, ההערכה כי ישראל מבודדת היא חזקה במיוחד בקרב החרדים (71%) וקצת פחות בקרב החילונים והמסורתיים (53% בשני המקרים). לעומת זאת בקרב מי שהגדירו עצמם דתיים (שגם, כזכור, סברו ברובם כי ישראל אינה צריכה להתחשב במיוחד בעמדת העולם בעת גיבוש מהלכה, בדומה לאתוס שרווח בישראל בשנים הראשונות של המדינה "לא חשוב מה יאמרו הגויים חשוב מה יעשו היהודים") רק מיעוט, הגם שלא קטן (44%) חשים בידוד בינלאומי.

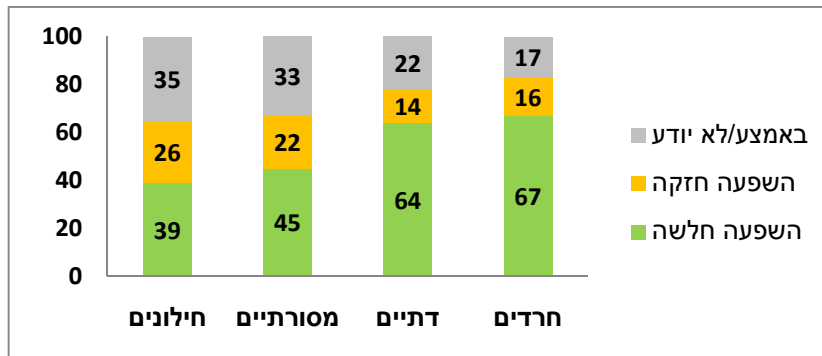
ובהקשר זה של בידוד, על רקע הדיון "החם" המתנהל לאחרונה בשאלה האם הזיקה של יהודים התפוצות, ובמיוחד של הדור הצעיר לישראל, הולכת ונחלשת, שאלנו: "הנתונים מראים כי יהודים רבים בגולה, בעיקר צעירים, מתרחקים מישראל מסיבות שונות. אקרא בפניך ארבע סיבות אפשריות: התנהלותה של ישראל בנוגע לסכסוך עם הפלסטינים, העובדה שישראל לא נותנת מעמד שווה לזרמים הלא אורתודוקסים ביהדות - הרפורמים והקונסרבטיבי, החלשות זכר השואה, וההתרחקות של היהודים בגולה, בעיקר הדור הצעיר, מן הזהות היהודית. ציין לגבי כל אחת מהן עד כמה, אם בכלל, היא משפיעה לדעתך על כך שצעירים יהודים בגולה מתרחקים מישראל". מתברר שרוב הציבור היהודי בישראל שוב מטיל את האחריות להתרחקות על הצד השני, הפעם על צעירי התפוצות. כך השפעה חזקה על מצב היחסים מיוחסת לכך שצעירי התפוצות מאבדים את הקשר עם זהותם היהודי. לעומת זאת, המדיניות הבעייתית של ישראל בנושא הזרמים הלא אורתודוקסים, המופיעה שוב ושוב במחקרים ובדיווחים כמו גם, המדיניות בנושא הפלסטיני, מוערכים על ידי הציבור היהודי בארץ כגורמים בעלי השפעה מינורית על טיב הקשר בין ישראל לצעירי התפוצות.

מפאת מגבלות מקום לא נציג כאן את מלוא מגוון ההבדלים (המשמעותיים) בין החילונים, המסורתיים, הדתיים והחרדים לגבי השפעת ארבעת הגורמים ונסכם בתרשימים הבאים רק את ההבדלים בשאלת היחס לזרמים הלא אורתודוקסים ושאלת הזהות היהודית של הדור הצעיר בתפוצות שלגביהם משתנה הדתיות הוא הרלוונטי ביותר. כפי שאפשר לראות, הדתיים מייחסים לעניין המדיניות כלפי הזרמים הלא אורתודוקסים הרבה פחות השפעה משאר הקבוצות (אפילו פחות מהחרדים! – 4% לעומת 22%). בנושא הפלסטיני – הכיוון הוא בדיוק כצפוי, החרדים והדתיים כאחד מעריכים את השפעת העניין כזניחה בהשוואה לחילונים ומסורתיים.

השפעת היחס של ישראל לזרמים הקונסרבטיבי והרפורמי על הקשר אליה של צעירי התפוצות
(% ציבור יהודי)

השפעת מדיניות ישראל בנושא הפלסטיני על הקשר אליה של צעירי התפוצות
(% ציבור יהודי)

למרות "הטלת האחריות" על כתפי העולם, בכל זאת רוב הציבור היהודי בישראל (62%) אינו שבע רצון מתפקוד הממשלה בנושא יחסי החוץ ומגדיר אותו רע או רע מאוד (בעבר הלא רחוק מצאנו רוב למי שהיו שבעי רצון כשמדובר היה בנושא צבא וביטחון, כך שאין מדובר בעמדה ביקורתית סוחפת כלפי תפקוד הממשלה). רוב לשבעי הרצון יש רק בקרב מצביעי שס והאיחוד הלאומי (61%-ו-83% בהתאמה). אפילו בקרב מצביעי הליכוד עולה שיעור מי שאינם שבעי רצון (49%) על שיעור מי שדעתם נוחה (47%) מתפקוד הממשלה בנושאי החוץ. ואולם באשר לשר החוץ אביגדור ליברמן, יש כמעט "קונסנזוס שלילי" שכן רק כשליש בכלל הציבור היהודי מרוצים מתפקודו. ואף על פי כן, הנתונים מורים שמנהיגותו בקרב מצביעי מפלגתו יציבה ביותר, כאשר 80% סבורים שהוא מביא לישראל יותר תועלת מנזק.

ולבסוף, באשר להחלטת הממשלה לגבי גירוש ילדי העובדים הזרים. כפי שצינו בכלל הציבור היהודי הדעה השכיחה היא נגד הגירוש בכלל (46%), 30% בעד גירוש כולם, ו-16.5% תומכים בהחלטת הממשלה לגרש 800 ילדים ולהשאיר 400 בארץ. בציבור הערבי מחצית (50%) מתנגדים להיתר להשאיר כן 800 ילדים כלומר היו מעדיפים כי כל 1200 ילדי הזרים יגורשו, ורק 26% היו רוצים לראות את כל 1200 הילדים נשארים בארץ. כפי שמראה תרשים החודש, פילוח של הציבור היהודי על-פי מידת דתיות מצביע על הבדלים חדים: מבין החילונים 58% רוצים בהשארות כל הילדים, מבין המסורתיים – 45%, מבין הדתיים – 22%, ומבין החרדים רק 7%. פילוח על פי הצבעה בבחירות האחרונות לכנסת מראה כי תמיכה חזקה במיוחד בהשארות כל הילדים בארץ מצויה אצל מצביעי מרצ

(75%) עבודה (69.5%) וקדימה (71%) ואילו ההתנגדות הרבה ביותר מתרכזת בקרב מצביעי יהדות התורה (70%) וש"ס (65.5%).

מדד המשא ומתן החודש הוא: מדגם כללי: 54.2; מדגם יהודי: 50.6

פרויקט מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ויישוב סכסוכים, אוניברסיטת תל אביב, והמכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר בוצע בטלפון ב- 8-9 באוגוסט על ידי מכון "דחף". בסקר השתתפו 601 מרואיינים, שהם מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. טעות המדידה למדגם בגודל זה היא 4.5%. עיבודים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. תקציר המדד פורסם ב"דיעות אחרונות" ביום ה, ה- 19 באוגוסט 2010.